

Brüssel, 21. detsember 2015
(OR. en)

15529/15

LIMITE

JUR 813
AGRILEG 253
AGRI 695
ENV 810
CODEC 1768

ÕIGUSTALITUSE ARVAMUS¹

Teema: Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1829/2003 seoses liikmesriikide võimalusega piirata oma territooriumil geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kasutamist või see keelata

– kooskõla siseturu ja WTO eeskirjadega

I. SISSEJUHATUS

1. Komisjon tutvustas nõukogu (põllumajandus) 13. juuli 2015. aasta istungil oma ettepanekut määruse kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1829/2003 seoses liikmesriikide võimalusega piirata oma territooriumil geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kasutamist või see keelata². Mitme liikmesriigi delegatsioonid väljendasid oma muret „*komisjoni ettepaneku kokkusobivuse pärast siseturu ja WTO eeskirjadega*”. Seetõttu paluti nõukogu õigustalitusel esitada selle küsimuse kohta arvamus.

¹ Käesolev dokument sisaldab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määruse (EÜ) nr 1049/2001 (üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele) artikli 4 lõike 2 alusel kaitstud õiguslast seisukohta, mida Euroopa Liidu Nõukogu ei ole üldsusele kättesaadavaks teinud. Loata avaldamise korral võib nõukogu kasutada kõiki seadusest tulenevaid õigusi.

² Vaata dokument 8356/15.

2. Käesolev arvamus on vastus sellele palvele. Kõigepealt analüüsitakse arvamuses komisjoni ettepaneku sõnastust ja asjakohast õigusraamistikku. Seejärel keskendutakse õiguslikus analüüsis küsimustele, mis puudutavad komisjoni ettepaneku õiguslikku alust ning kooskõla siseturu ja WTO eeskirjadega. Nendele küsimustele tarviliku vastuse andmiseks, niivõrd kui see puudutab siseturgu, tuleb analüüsida ettepaneku õigusliku aluse (ELTLi artikkel 114) asjakohasust ja ettepaneku vastavust ELTLi artiklile 34.

II. KOMISJONI ETTEPANEK JA ASJAKOHANE ÕIGUSRAAMISTIK

3. Komisjoni ettepanek sisaldab ühte normatiivartiklit, millega muudetakse määrust 1829/2003 geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kohta,³ lisades sellesse uue artikli 34a:

Liikmesriigi kehtestatud piirangud või keelud

1. *Liikmesriigid võivad võtta meetmeid, et piirata artikli 3 lõikes 1 ja artikli 15 lõikes 1 osutatud ning käesoleva määruse kohaselt lubatud toodete kasutamist või see keelata, tingimusel et need meetmed on:*
 - a) *põhjendatud liidu õiguse kohaste mõjuvate põhjustega ning ei lähe mingil juhul vastuollu käesoleva määruse kohase riskihindamisega;*
 - b) *proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad.*
2. *Kui liikmesriik kavatseb võtta meetmeid vastavalt lõikele 1, peab ta kõigepealt esitama komisjonile kõnealused kavandatavad meetmed ja vastavad põhjendused. Komisjon esitab kavandatavad meetmed ja vastavad põhjendused viivitamata teistele liikmesriikidele. Asjaomane liikmesriik võib esitada kavandatavad meetmed ja asjakohase teabe enne, kui artiklites 7 ja 19 sätestatud loamenetlus on lõpule viidud.*

Kolme kuu jooksul alates esimese lõigu kohaselt komisjonile kavandatavate meetmete ja teabe esitamise kuupäevast:

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. septembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1829/2003 geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kohta (ELT L 268, 18.10.2003, lk 1).

- a) *hoidub liikmesriik kõnealuseid meetmeid vastu võtmast ja rakendmast;*
- b) *võivad komisjon ja liikmesriigid esitada kavandatavad meetmed edastanud liikmesriigile kõik märkused, mida nad peavad asjakohasteks.*

3. *Käesoleva artikli lõike 1 kohaselt võetud meetmetega nähakse ette mõistlik ajavahemik, mille jooksul need, keda kõnealused meetmed puudutavad, võivad ära kasutada need artikli 3 lõikes 1 ja artikli 15 lõikes 1 osutatud toodete olemasolevad varud, mida võib seaduslikult kasutada enne meetmete vastuvõtmise kuupäeva.*

4. *Käesoleva artikli lõike 1 kohaselt võetud meetmed ei mõjuta asjaomases liikmesriigis sellise toidu ja sööda kasutamist, milles sisalduva geneetiliselt muundatud materjali olemasolu on juhuslik või tehniliselt vältimatu ning mida artiklites 12 ja 24 sätestatud piirmäärade kohaldamisel ei pea käesoleva määruse kohaselt märgistama.*

5. *Käesoleva artikli lõikeid 1–4 ei kohaldata kasvatamiseks ettenähtud GMode suhtes.”*

- 4. Määrus 1893/2003 koos direktiiviga 2001/18/EÜ⁴ kehtestab põhjaliku õigusraamistiku geneetiliselt muundatud organismide (GMod) ning geneetiliselt muundatud toidu ja sööda turule laskmiseks vajalike lubade andmiseks.
- 5. Nende õigusaktide eesmärk on tagada GMode ning geneetiliselt muundatud toidu ja sööda ohutus ning luua samal ajal nende toodete siseturg⁵. Seda silmas pidades on loamenetluse keskseks osaks Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) tehtav teaduslik riskihindamine, samas kui otsused GMode ning geneetiliselt muundatud toidu ja sööda turule laskmise kohta võtab vastu komisjon rakendusaktidena.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiiv 2001/18/EÜ geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta ja nõukogu direktiivi 90/220/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (EÜT L 106, 17.4.2001, lk 1).

⁵ Sellega seoses sätestatakse määruse 1829/2003 artiklis 1 järgmist:
„Käesoleva määruse eesmärk on kooskõlas määruses (EÜ) nr 178/2002 sätestatud üldpõhimõtetega:
a) luua baas inimeste ja loomade elu, tervise ja heaolu, keskkonna ja tarbijate huvide kõrge kaitstuseastme tagamiseks seoses geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kasutamisega, tagades samal ajal ka siseturu tõhusa toimimise;
b) sätestada geneetiliselt muundatud toidu ja sööda lubamise ja järelevalve ühenduse kord;
c) kehtestada geneetiliselt muundatud toidu ja sööda märgistamist käsitlevad sätted.”

6. Vastavalt määruse 1829/2003 artiklile 34 võtab komisjon komiteemenetluse alusel või liikmesriik kooskõlas liidu kontrollimenetlusega alati, kui on ilmne, et määrusega ettenähtud menetluse kohaselt juba loa saanud geneetiliselt muundatud toitu või sööta sisaldav toode võib tõenäoliselt kujutada tõsist ohtu inimeste või loomade tervisele või keskkonnale, konkreetseid erakorralisi meetmeid, mille tulemusel asjaomase toote turule laskmine või importimine peatatakse⁶.
7. Komisjoni ettepanekuga lisataks määrusesse 1829/2003 uus artikkel 34a, millega lubatakse liikmesriikidel võtta siseriiklikke meetmeid, millega piiratakse määruses sätestatud menetluse kohaselt juba loa saanud geneetiliselt muundatud toitu või sööta sisaldava toote kasutamine nende territooriumil või millega selline kasutamine keelatakse, tingimusel et need meetmed on proportsionaalsed, mittediskrimineerivad, põhjendatud ja tingitud liidu õiguse kohastest mõjuvatest põhjustest.
8. Selleks sätestatakse uues artiklis 34a menetlus, mille kohaselt esitab liikmesriik komisjonile kavandatavad siseriiklikud meetmed, ning nähakse ette kolmekuuline ooteaeg, mille jooksul hoidub asjaomane liikmesriik kavandatavaid siseriiklikke meetmeid vastu võtmast ja rakendamast ning komisjon ja teised liikmesriigid võivad esitada märkusi, mida nad peavad asjakohaseks.
9. Ettepanekut esitamisel osutas komisjon keerulisele institutsioonilisele olukorrale, mis iseloomustab GMOde ning geneetiliselt muundatud toidu ja sööda turule laskmiseks lubade andmist. Alates määruse (EÜ) nr 1829/2003 jõustumisest ei ole liikmesriigid komisjoni lubava otsuse eelnõu suhtes kunagi jõudnud kvalifitseeritud häälteenamusega toetavale ega vastu seisvale otsusele. Alati on olnud tulemuseks, et „arvamus puudub”. *De facto* tähendab see, et komisjon on süstemaatiliselt pandud olukorda, kus ta peab lõpliku otsuse loa andmise kohta tegema asjakohases komitees ilma liikmesriikide toetuseta, mistõttu on selles valdkonnas otsuste tegemine suuresti erandlik tavapärasest komiteemenetluse toimimisest. Samuti tugineb komisjon Euroopa Parlamendile esitatud poliitilistele suunistele, milles ta

⁶ Määruse 1829/2003 artikkel 34 kõlab järgmiselt: „Kui on ilmne, et käesoleva määrusega või selle kohaselt lubatud tooted võivad endast kujutada tõsist ohtu inimeste või loomade tervisele või keskkonnale, või kui vastavalt artiklitele 10 või 22 antud ameti arvamuse kohaselt tekib vajadus mõnd antud luba peatada või muuta, võetakse meetmed määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklites 53 ja 54 sätestatud korras.”

lubas geneetiliselt muundatud organismidele loa andmise menetluse kehtivad õigusnormid läbi vaadata.⁷

10. Ettepanekule lisatud seletuskirjas märgib komisjon, et ettepanek on suuresti inspireeritud direktiivist 2015/412 GMOde kasvatamise kohta,⁸ sealhulgas eesmärkide ja nende saavutamise mehhanismide osas. Seetõttu teeb komisjon ettepaneku laiendada hiljuti direktiivis 2015/412 kokkulepitud lahendust seoses liikmesriikide võimalusega GMOde kasvatamist oma territooriumil piirata või see keelata ka geneetiliselt muundatud toidule ja söödale.
11. Tegelikult on direktiivis 2015/412 võetud lähenemisviis siiski üsna erinev ning seda peamiselt seetõttu, et direktiivis kehtestatakse menetlus tootjaga kokkuleppele jõudmiseks ning samuti loetletakse konkreetsed põhjused, mille alusel võib siseriiklikke meetmeid võtta. Seega – kuigi on tõsi, et komisjoni ettepanek järgib komisjoni poolt algselt 2010. aastal esitatud ettepanekut GMOde kasvatamise kohta⁹ – ei võta praegune ettepanek arvesse väga ulatuslikke muudatusi, mida kaasseadusandjad pidasid asjakohaseks¹⁰.
12. Kõrvalmärkusena võib osutada sellele, et olenemata asjaolust, et komisjon on tunnistanud vajadust GMOdega seotud otsustusprotsess läbi vaadata,¹¹ ei sisalda ettepanek selle praeguses sõnastuses ühtegi muudatust määrusega 1829/2003 ettenähtud loa- ja kaitsemehhanismi kohta.

⁷ Vt dok 8344/15 – komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Geneetiliselt muundatud organismide (GMOde) suhtes kohaldatava otsustusprotsessi läbivaatamine”.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/412, millega muudetakse direktiivi 2001/18/EÜ seoses liikmesriikide võimalusega piirata või keelata oma territooriumil geneetiliselt muundatud organismide (GMOd) kasvatamist (ELT L 68, 13.3.2015, lk 1).

⁹ Vt dokument 12371/10 ADD 1.

¹⁰ Direktiivi 2015/412 üle toimunud läbirääkimiste käigus esitas nõukogu õigustalitus kaks arvamust (vt vastavalt dokumendid 15696/10 ja 8994/11).

¹¹ Vt ka punkt 9 ja joonealune märkus 7.

III. ÕIGUSLIK ANALÜÜS

a) Õiguslik alus

13. Komisjoni ettepanek põhineb ELi toimimise lepingu artiklil 114. Vastavalt Euroopa Liidu Kohtu väljakujunenud kohtupraktikale peab selleks, et ELTLi artikkel 114 oleks kehtiv õiguslik alus, kavandatud meetmete tegelik eesmärk olema siseturu sujuv toimimine¹².
14. Ettepanekule lisatud seletuskirjas märgib komisjon, et ELTLi artikkel 114 on määruse (EÜ) nr 1829/2003¹³ õiguslike aluste seast sobiv alus käesoleva ettepanekuga ettenähtud meetmete võtmiseks. Komisjoni ettepanekuga lubatakse liikmesriikidel tõepoolest võtta siseriiklikke piiravaid või keelavaid meetmeid ning kõne all olevate geneetiliselt muundatud toitu või sööta sisaldavate toodete osas mõjutaks see kahtlemata siseturu toimimist ja siseturul kohaldatavate eeskirjade ühtlustamist. ELTLi artikli 114 kasutamist põhjendatakse komisjoni ettepaneku põhjendustes 6 ja 7, milles osutatakse GMode lubamise suhtes kohaldatava otsustusprotsessi oodatavale hõlbustamisele. See on selgesõnaliselt kirjas põhjenduses 7, kus öeldakse, et direktiivi 2015/412 vastuvõtmiseni viinud põhjused on asjakohased ka käesoleva ettepaneku puhul.
15. Komisjoni ettepaneku põhjenduses 9 märgitakse, et liikmesriikide võetavaid piiravaid või keelavaid meetmeid tuleks kohaldada üksnes geneetiliselt muundatud toidu ja sööda „kasutamise”, mitte „vaba ringluse ja impordi” suhtes. Kasutamise mõistet ei ole komisjoni ettepanekus siiski täpsemalt määratletud ning on väga raske välistada võimalust, et komisjoni ettepanekus ettenähtud siseriiklikud piiravad või keelavad meetmed võivad *de facto* viia asjaomaste geneetiliselt muundatud toitu või sööta sisaldavate toodete puhul siseturu jagunemiseni.

¹² Vt otsust kohtuasjas C-491/01: kuninganna vs. terviseminister, *ex parte* British American Tobacco (Investments) Ltd ja Imperial Tobacco Ltd (ECLI:EU:C:2002:741, punkt 60).

¹³ Määruse 1829/2003 õiguslikud alused on Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklid 37 ja 95 ning artikli 152 lõike 4 punkt b (praegu vastavalt ELTLi artiklid 43 ja 114 ning artikli 168 lõike 4 punkt b).

16. Sellega seoses tuleb juhtida tähelepanu asjaolule, et komisjoni ettepaneku põhjendus 9 on selgelt vastuolus põhjendusega 12, mille sõnastuse kohaselt tuleks liikmesriikide poolt piiravate või keelavate meetmete võtmise korral anda alati ettevõtjatele piisavalt aega asjaomaste geneetiliselt muundatud toitu või sööta sisaldavate toodete „järgjärguliseks kõrvaldamiseks turult”. Tõepoolest on väljaöeldud kavatsus piirata siseriiklike piiravate või keelavate meetmete ulatust üksnes geneetiliselt muundatud toidu ja sööda „kasutamisega” vastuolus vajadusega tagada ettevõtjatele õiglasel tingimused asjaomaste toodete „järgjärguliseks turult kõrvaldamiseks”.
17. Samamoodi nähakse uue artikli 34a lõikega 3 ette, et asjaomaste geneetiliselt muundatud toitu või sööta sisaldavate toodete olemasolevad varud võib mõistliku ajavahemiku jooksul ära kasutada. Kuigi uue artikli 34a lõikes 3 on põhjenduses 12 kasutatud sõnastus „järgjärguline turult kõrvaldamine” asendatud mõistega „ära kasutama”, on ilmne, et tegemist on sättega, mille eesmärk on säilitada ettevõtjate õigused seoses asjaomaste geneetiliselt muundatud toitu või sööta sisaldavate toodete olemasolevate varudega. On selge, et uue artikli 34a lõike 3 näol ei ole tegemist ELi siseturu valdkonna õigusaktidesse lisatava standardsättega, vaid eelkõige näitab see säte, et komisjoni ettepanekus ettenähtud siseriiklikel piiravatel või keelavatel meetmetel, isegi kui need formaalselt on piiratud geneetiliselt muundatud toidu või sööda kasutamisega, on tegelikult vahetu toime ka asjaomaste toodete turule laskmisele.
18. Vastavalt Euroopa Liidu Kohtu väljakujunenud kohtupraktikale on liikmesriigi territooriumil toote „kasutamist” piiravatel või keelavatel siseriiklikel meetmetel oluline mõju tarbijate käitumisele, mis omakorda mõjutab kauba pääsu selle liikmesriigi turule. Tegelikult võib tarbijatel, kes teavad, et neil ei ole lubatud seda toodet kasutada või et kasutamine on väga piiratud, puududa üldse huvi kõnealust toodet osta või on selline huvi väga piiratud¹⁴.

¹⁴ Vt otsust kohtuasjas C-110/05, komisjon vs. Itaalia, ECLI:EU:C:2009:66, punktid 56–57; vt ka otsust kohtuasjas C-142/05, Åklagaren vs. Percy Mickelsson, Joakim Roos, ECLI:EU:C:2009:336, punktid 26–27.

19. Selliste asjaolude korral on raske väita, et komisjoni ettepanek selle praegusel kujul, nähes liikmesriikide jaoks ette võimaluse võtta oma territooriumil geneetiliselt muundatud toidu või sööda kasutamise osas vastu siseriiklikke piiravaid või keelavaid meetmeid, võiks viia asjaomaste toodete osas määruses 1829/2003 ettenähtud loa- ja kaitsemehhanismide parema toimimiseni.
20. Sel põhjusel saab artikli 114 säilitada ettepaneku õigusliku alusena üksnes siis, kui esitatakse tõendid selle kohta, et praegune olukord seoses geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kasutamisega ei võimalda asjaomases sektoris siseturu sujuvat toimimist ning et kavandatava määrusega kavatakse seda olukorda parandada. Komisjoni ettepanekus selle praegusel kujul ei ole selliseid tõendeid aga esitatud.

b) Kooskõla siseturu ja WTO eeskirjadega

21. Vastavalt uue artikli 34a lõike 1 sõnastusele peavad siseriiklikud meetmed, mida liikmesriigid võivad võtta geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kasutamise piiramiseks või keelamiseks oma territooriumil, vastama mitmele tingimusele.
22. Esmalt peavad sellised meetmed olema „põhjendatud”. Nagu on selgitatud ettepaneku seletuskirjas, peab liikmesriik, kui ta soovib käesoleva ettepanekuga antavat võimalust kasutada, piiramist või keelamist igal üksikjuhul eraldi põhjendama, võttes arvesse asjaomast geneetiliselt muundatud toitu või sööda, kavandatava meetme liiki ja riigi või piirkonna konkreetseid olusid, mis sellise võimaluse kasutamist õigustavad.

23. Teiseks peavad siseriiklikud meetmed olema „tingitud liidu õiguse kohastest mõjuvatest põhjustest”. Liikmesriikide võetud meetmed peavad olema kooskõlas siseturu eeskirjadega ning eelkõige ELTLi artikliga 34, millega keelatakse meetmed, millel on kaupade vabale liikumisele koguseliste piirangutega samaväärne toime. Seetõttu peavad liikmesriigid, kes soovivad seda võimalust kasutada, põhjendama neid meetmeid asjaoludega, mis on kooskõlas ELTLi artikliga 36 ja Euroopa Kohtu kohtupraktikaga, mis käsitleb ülekaaluka avaliku huviga seotud põhjuseid. Peale selle peavad liikmesriikide võetavad meetmed olema kooskõlas ELTLi artikli 216 lõikega 2 ning võtma arvesse liidu rahvusvahelisi kohustusi, sealhulgas WTO eeskirju¹⁵.
24. Samuti nähakse uue artikli 34a lõikega 1 ette, et liikmesriikide esitatud põhjused „ei lähe mingil juhul vastuollu käesoleva määruse kohase riskihindamisega”. Nagu on selgitatud komisjoni ettepaneku põhjenduses 10, peavad liikmesriikide võetud meetmed selleks, et vältida määrusega 1829/2013 ettenähtud loamenetlusse sekkumist, põhinema muudel põhjustel kui oht inimeste ja loomade tervisele ning keskkonnale, mida hinnatakse Euroopa Toiduohutusameti riskihindamisega.
25. Viimasena märgitakse, et siseriiklikud meetmed peavad olema „proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad” ning seega kooskõlas proportsionaalsuse ning oma- ja välismaiste toodete vahelise mittediskrimineerimise põhimõtetega.

i) Kooskõla siseturu eeskirjadega

26. Ettepaneku teksti esimese analüüsi põhjal võib öelda, et praktikas on väga keeruline, kui mitte võimatu, teha kindlaks seda laadi siseriiklikud meetmed, mida liikmesriigid saaksid selle sätte alusel õiguspäraselt võtta. Tegelikult ei ole põhjused, millele liikmesriigid saaksid oma territooriumil geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kasutamise piiramiseks või keelamiseks siseriiklike meetmete võtmisel tugineda, komisjoni ettepanekus – vastupidiselt direktiivile 2015/412 – üldse määratletud.

¹⁵ Vt komisjoni ettepaneku põhjendust 8 ja ettepanekule lisatud seletuskirja.

27. Uue artikli 34a lõikega 1 nähakse ette, et siseriiklikud meetmed peavad olema tingitud liidu õiguse kohastest mõjuvatest põhjustest. See tähendab, et kooskõlas ELTLi artiklitega 34 ja 36 ning Euroopa Liidu Kohtu väljakujunenud kohtupraktikaga saaksid liikmesriigid teoreetiliselt kasutada põhjustena „kõlblust” või „inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitset”¹⁶.
28. Võimalus osutada inimeste või loomade tervisele või keskkonnale on komisjoni ettepanekust siiski selgelt välja jäetud, kuna selles on selgesõnaliselt öeldud, et liikmesriikide poolt piiravate või keelavate siseriiklike meetmete võtmiseks kasutatavad põhjused peavad olema muud kui Euroopa Toiduohutusameti riskihindamistes hinnatavad põhjused.
29. Jääb küll võimalus tugineda kõlbluse kriteeriumile, kuid võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu praktikat, oleks liikmesriikidel väga keeruline põhjendada siseriikliku piirava või keelava meetme võtmist mõnel sellisel eetilisel kaalutlusel, mida Euroopa Liidu Kohus aktsepteeriks¹⁷.

ii) Kooskõla WTO eeskirjadega

30. Lisaks sellele peavad geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kasutamist piiravad või keelavad siseriiklikud meetmed järgima liidu rahvusvahelisi kohustusi, eelkõige WTO eeskirju.

¹⁶ Tõepoolest ei ole teised ELTLi artiklis 36 osutatud põhjused – avalik kord või avalik julgeolek, kunstilise, ajaloolise ja arheoloogilise väärtusega rahvusliku rikkuse kaitsmine ning tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmine – geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kasutamist piiravate või keelavate meetmete puhul asjakohased ega seega kohaldatavad. Samuti ei näi olevat võimalik see, et liikmesriigid saaksid tugineda mõnele muule põhjusele, millele on osutatud Euroopa Liidu Kohtu väljakujunenud kohtupraktikas. Vt eelkõige otsust kohtuasjas 120/78, Rewe-Zentral AG (Cassis de Dijon), ECLI:EU:1979:649, punkt 8.

¹⁷ GMode turule laskmist keelavate siseriiklike meetmete võtmisel eetilistele või usulistele põhjustele tuginemise kohta vt otsust kohtuasjas C-165/08, komisjon vs. Poola, ECLI:EU:C:2009:473. Vt ka dokument 15696/10, kus on esitatud joonealuses märkuses 10 viidatud nõukogu õigustalituse varasem arvamus, eelkõige selle punktid 30–34.

31. Sellega seoses tuleb märkida, et juhul, kui kolmas riik liikmesriigi poolt uue artikli 34a kohaselt võetud piirava või keelava meetme vaidlustab, on vaidlustamise aluseks tõenäoliselt GATTi III artikli lõige 4. Selle sätte kohaselt peavad lepinguosalisel kohaldama imporditud toodete suhtes kõigi müüki mõjutavate eeskirjade osas „vähemalt sama soodsat režiimi kui see, mida kohaldatakse omamaist päritolu samasugustele toodetele”.
32. On selge, et selline toote kasutamise piiramine või keelamine, nagu on kavandatud komisjoni ettepanekus, on tõenäoliselt „vähem soodne kohtlemine” GATTi III artikli lõike 4 tähenduses. Sama kehtib ka nõude kohta saada enne geneetiliselt muundatud organisme sisaldava toote turule laskmist selleks luba, mis on olnud liiduõiguskorras keskne joon alates 1990. aastast.¹⁸ Nagu varasematelgi juhtudel, on ka praegu oluline pigem määrata kindlaks, kas kahte tootekategooriat, nimelt geneetiliselt muundatud toitu ja sööta ning geneetiliselt muundamata toitu ja sööta, saab pidada „samasugusteks toodeteks”.
33. Saab argumenteerida, et võttes arvesse apellatsioonikogu poolt juhtumis EÜ – asbest¹⁹ sätestatud indikatiivseid kriteeriume, ei käsitata geneetiliselt muundatud toitu ja sööta ning geneetiliselt muundamata toitu ja sööta „samasuguste toodetena” GATTi III artikli lõike 4 tähenduses. Halvimal juhul, kui kaebuse esitanud kolmandal riigil võiks õnnestuda tõendada, et kaks tootekategooriat on „samasugused tooted”, võib osutuda vajalikuks liikmesriikide poolt uue artikli 34a kohaselt piirava või keelava meetme võtmist vettpidavalt põhjendada.

¹⁸ St alates nõukogu 23. aprilli 1990. aasta direktiivi 90/220/EMÜ (geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta, ELT L 117, 8.5.1990, lk 15) vastuvõtmisest.

¹⁹ Apellatsioonikogu aruanne, EÜ – asbesti ja asbesti sisaldavate toodetega seotud meetmed (EÜ-asbest), 12.3.2001, WT/DS135/AB/R. Apellatsioonikogu määras selles asjas kindlaks neli kriteeriumi: „i) toote omadused, laad ja kvaliteet; ii) toote lõppkasutus; iii) tarbijate maitse ja harjumused – laiemalt tarbijate arusaamad ja käitumine – seoses tootega; ja iv) toodete tariifne klassifikatsioon”. Sellega seoses vt *mutatis mutandis* argumente, mis on esitatud joonealuses märkuses 10 osutatud nõukogu õigustalituse arvamustes.

34. GATTi XX artiklis nähakse ette teatavad erandid, mille suhtes kohaldatakse alati nõudeid, et kõnealuseid meetmeid ei kohaldata diskrimineerivalt ning et need ei kujuta endast kaubanduse varjatud piiramist. Nende seas on artikli XX punkti a ülderandi klausel meetmete jaoks, mis on „vajalikud avaliku moraali kaitseks”, kuid geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kasutamist piirava või keelava siseriikliku meetme puhul, nii nagu see on kavandatud komisjoni ettepanekus, oleks ka sellele kriteeriumile praktikas väga keeruline tugineda.
35. Võttes arvesse komisjoni ettepanekut selle praegusel kujul, saab seega järeldada, et on tõsiseid kahtlusi, kas määrusesse 1829/2003 lisatava uue artikli 34a alusel liikmesriikide poolt võetavad meetmed on kooskõlas siseturu ja WTO eeskirjadega. Sellest tuleneb, et liikmesriikide võimalus seda uut sätet kasutada on väga väike ja ebakindel, mis seab kahtluse alla komisjoni ettepaneku elluviidavuse ja eesmärgile vastavuse.

IV. KOKKUVÕTE

36. Eeltoodut silmas pidades on õigustalituse arvamus järgmine:
- võttes arvesse asjaolu, et määruse 1829/2003 eesmärk on tagada geneetiliselt muundatud toidu ja sööda ohutus, samal ajal luues nende toodete jaoks siseturu, ei saa komisjoni ettepanek selle praeguses sõnastuses põhineda ELTLi artiklil 114, sest ei ole esitatud mingeid tõendeid, et kõnealuse määrusega ettenähtud loa- ja kaitsemehhanismide toimimine ettepaneku tulemusel paraneks;
 - võttes arvesse komisjoni ettepanekut selle praegusel kujul, on tõsiseid kahtlusi selles, kas mis tahes piiravad või keelavad meetmed, mida liikmesriigid saaksid võtta määrusesse 1829/2003 lisatava uue artikli 34a alusel, oleksid kooskõlas siseturu ja WTO eeskirjadega.